

24.9.2020

Kuortaneen kunnan lausunto kunnanhallituksen 21.9.2020 §164 päätöksen mukaan

Yksityisten palveluntuottajien hankintasopimuksia voidaan esitysluonnoksen mukaan todeta mitättömiksi lain nojalla, jos sopimus ei turvaa sote-maakunnan järjestämisvastuun toteutumista lailla säädetyllä tavalla tai tuottamisesta on sovittu lainvastaisella tavalla eikä sopimusta ole mahdollista muuttaa lainmukaiseksi ilman uutta tarjouskilpailua.

Kuusiokuntien sote-uudistus (yhteisyritysmalli) valmisteltiin vuosina 2014-2015 ja sopimukset allekirjoitettiin 3/2015 - huomioiden silloin voimassa ollut lainsäädäntö. Tämän jälkeen on rajoitettu kuntien toimivaltaa ulkoistaa sosiaali- ja terveydenhuoltoaan (548/2016) ja ulkoistamissopimukseen on veloitettu sisällyttämään irtisanomisehto. Palvelujen järjestämis- ja tuottamisvastuu on eriytetty toisistaan Paras-puitelainsäädännössä (169/2007).

Valmistelu Kuusiokunnissa on tehty senhetkiseen lainsäädäntöön perustuen eikä sitä voida tulkita nyt lausuttavana olevaan sote-uudistukseen kohdistuvana, omaisuuden suojaamisen tai sote-maakunnan toimintavallan rajoittamisen tarkoituksessa laadituksi.

Kuusiokunnilla on ollut oikeusturvaodotukseen perustuva oletus voimassa olleen lainsäädännön mukaisen toiminnan mahdollisuudesta, eivätkä kunnat ole voineet varautua takautuvaan ja ennakoimattomaan lainkäyttöön.

Kuusiokuntien ulkoistamissopimus ei sisällä tehtäviä, jotka sisältävät julkisen vallan käyttöä. Nämä tehtävät kuuluvat Kuusiokuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymään virkasuhteessa oleville lääkäreille ja sosiaalihuollon viranhaltijoille.

Luonnoksessa sote-järjestämislaiksi todetaan, että maakunta vastaa muun muassa palvelun yhdenvertaisesta saatavuudesta. Palvelujen saatavuuden ohella tulee lainsäädännöllä riittävän täsmällisesti turvata myös lähipalvelujen saavutettavuus. Vain tällä tavalla voidaan turvata kaikissa olosuhteissa erikäisille ihmisille oikea-aikainen ja riittävä sote-palvelujen saanti.

Opiskeluterveydenhuollon kuraattori- ja psykologipalvelujen siirtäminen maakuntien tehtäväksi ei ole perusteltua. Koulupsykologit ja -kuraattorit tarvitaan kouluihin ja oppilaitoksiin lähelle oppilaita, opiskelijoita ja opettajia. Myös työnjohdon on oltava siellä, missä työkin tehdään. Työnjohdon etäännyessä on vaarana muun muassa, ettei tunneta mitä ennaltaehkäisevä ja yksilökohtainen opiskeluhuolto on kussakin yksikössä ja paljonko sitä tarvitaan.

Perustuslain 15 §:ssä säädetään omaisuuden suojasta. Lainkohdan mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla.

Kuitenkin esitysluonnoksen mukaan sote-maakunnalle siirtyy sen järjestämisvastuulle kuuluvaan toimintaan liittyvä irtaimisto, irtaimen omaisuuden omistusta, hallintaa ja käyttöä koskevat oikeudet sekä immateriaaliset oikeudet ja luvat. Sote-maakunnalle on siirtymässä myös

sellaisen osakeyhtiön osakkeet, jotka kunta omistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistä tai tuottamista varten.

Perustuslain antamaan omaisuuden suojaan ja yleiseen oikeudenmukaisuuden näkökulmaan perustuen, tulee kuntien saada täysi korvaus lainsäädännöllä maakunnalle siirrettävästä omaisuudesta.

Sote-maakunnalle siirtyvää verotulo-osuutta sekä valtionosuutta määriteltäessä tulee huomioida, että koronasta aiheutuvat kustannukset ovat poikkeuksellisia. Sairaanhoidopiirien ja erityishuoltopiirien alijäämien kattamisessa tulee tarkastella koronasta aiheutuvien alijäämien kattamisen kohtuullistamista, huomioiden tässä myös esitysluonnoksen mukainen Kuntalaista poikkeava nopeutettu kattamisaikataulu.

Sote-maakuntien rahoitus tulee varmistaa siten, ettei se edellytä kuntien rahoitusosuuden pienentämistä jatkossa. Luonnosten mukaan rahoitus tarkistetaan koko maan tasolla jälkikäteen vastaamaan toteutuneita sote-kustannuksia, ja rahoitus kohdentuisi maakuntaan laskennallisesti. Maakuntien lähtötilanteet ja kehityksen erilaisuus huomioiden toteutuneet kustannukset tulee huomioida maakuntakohtaisesti.

Nykyinen kuntapohjainen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmämme on kansainvälisestikin vertaillen toimiva ja kustannustehokas. Esitetyn sote-uudistuksen tavoitteita toteuttavia, toimivia sote-palvelujen uudistamishankkeita on jo omaehtoisesti kehitetty useilla alueilla. Esitetyn uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen on mahdollista toteuttaa ilman sote-maakuntien perustamista.

Suunnitellun aikataulun mukaan lait tulisivat pääosin voimaan 1.1.2023 ja voimaantulolaki 1.7.2021. Ensimmäiset maakuntavaalit järjestettäisiin tammikuussa 2022 ja vaaleissa valittavan maakuntavaltuuston toimikausi alkaisi 1.3.2022.

Tämä aikataulu on erittäin kireä ja vaarantaa saatujen lausuntojen jälkeen laadukkaan lainvalmistelun ja eduskuntakäsittelyn. Huomattava on myös se mittava työ, joka kunnissa ja kuntayhtymissä tulisi tehdä uudistuksen onnistumiseksi. Tällä aikataululla uudistusta jouduttaisiin toimeenpanemaan myös tilanteessa, jossa koronapandemia sitoo laajasti asiantuntijatyövoimaa.

Pelastustoimen osalta Kuortaneen kunta yhtyy Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen antamaan erilliseen lausuntoon, jossa on esitetty perustelut laitoksen näkemykselle, miksi esitysluonnoksella ei voida kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti.